

'Mariahoeve/Marlot: bewonersprojecten/plannen energietransitie gevraagd'

CONCEPT!¹ Versie 1.4, 7 april 2022

LET OP: BEGRIJPBARE TAAL VOOR ALLE NIVEAU'S EN BEELDEN IN DE UITEINDELIJKE VERSIE

1. Aanleiding en uitleg.

1.1. Doel van het project en van dit bewonersplan

Het CLLD-project (Community Led Local Development) is een methode om bewoners en organisaties zelf invloed uit te laten oefenen op wat er in hun wijk wordt ontwikkeld. De methode is de afgelopen jaren uitgetoetst op Scheveningen en passen we nu toe op de wijk **Mariahoeve/Marlot**.

Dit project gaat over de **energietransitie**: het vervangen van kolen, aardolie en aardgas door schone energie zoals zonne- en windenergie. Bewoners² krijgen een **budget van € 140.000,-** dat ze mogen beheren om zelf **projecten** in hun wijk uit te (laten) voeren die de bewoners helpen bij de energietransitie.

Het plan dat u nu leest wordt ook wel een '**gebiedsstrategie**' genoemd. Het plan is gemaakt door een groep bewoners die zich als vrijwilliger hebben aangemeld en zich inzetten voor een (nog) betere, mooiere en schonere wijk. Zij worden daarin gesteund door stichting Duurzaam Den Haag. De groep bewoners noemen we de 'lokale actiegroep' (LAG). Zij werken, wonen of zijn op andere wijze betrokken in de wijk Mariahoeve/Marlot en proberen met acties de wijkbewoners te helpen.

Deze gebiedsstrategie beschrijft in grote lijnen:

- De situatie in de wijk
- De sterke en zwakke punten van de wijk, en ook de kansen en bedreigingen
- De op basis hiervan te ontwikkelen strategieën om de energietransitie te ondersteunen in de wijk.
- Hoe projecten kunnen passen binnen deze strategieën en waaraan projecten moeten voldoen (de 'criteria')
- Hoe we projecten gaan werven en selecteren
- Hoe de uitvoering van de projecten zal gebeuren.

Het gaat niet alleen over het verduurzamen van huizen, maar ook van andere gebouwen zoals appartementen, kantoren, winkels, bedrijfsgebouwen en scholen.

1.2. Deelnemende partijen en hun rol

De volgende partijen spelen een rol in de CLLD:

---

¹ Dit is een concept en zal nog worden aangepast n.a.v. opmerkingen van bewoners uit de wijk. De genoemde data zijn onder voorbehoud.

² Met 'bewoners' wordt hier ook bedoeld 'organisaties, ondernemers en ondernemingen met een band met Mariahoeve-Marlot'. Het geld is wel bedoeld om de wijk in zijn geheel verder te helpen met de energietransitie en niet om een individuele ondernemer of bewoner te subsidiëren.

- Bewoners, ondernemers, en andere organisaties die bij de wijk Mariahoeve/Marlot betrokken zijn. Zij
  - vormen de ‘lokale actiegroep’,
  - zorgen dat andere bewoners/organisaties erbij worden betrokken,
  - verzamelen projecten om de energietransitie in de wijk te ondersteunen, en
  - beslissen welk project geld krijgt.

Deze groep is leidend in dit project.

Ondersteunend zijn:

- Stichting Duurzaam Den Haag. Begeleidt het project tot en met de gebiedsstrategie en ondersteunt de lokale actiegroep met raad en daad.
- Gemeente Den Haag. Kijkt mee en helpt de actiegroep waar mogelijk. Zorgt er vooral ook voor dat verschillende projecten leren van elkaar en neemt – indien gewenst door de actiegroep – de financiële administratie.
- ‘Kansen voor West’. Dit is een programma dat met Europees geld is gefinancierd en de € 140.000,- voor de Mariahoeve/Marlot beschikbaar heeft gesteld. Zij toetsen dit plan aan de eisen van Europa. Zie hierna.

Kansen voor West:

1. Onderstaande elementen moeten ten minste worden opgenomen in de gebiedsstrategie:
2. Definitie van het gebied en de populatie waarop de strategie betrekking heeft (met aandacht voor de afbakening tot enkel GTI-gebieden)
3. Analyse van kansen en uitdagingen voor het gebied waarbij sterke en zwakke punten in beeld worden gebracht
4. Beschrijving van de strategie en de doelstellingen ervan incl. meetbare streefdoelen voor outputs/resultaten en met duidelijke omschrijving van de aansluiting bij EFRO/REACT EU
5. Beschrijving van het proces om de gemeenschap bij de ontwikkeling van de strategie te betrekken
6. Actieplan waaruit blijkt hoe de doelstellingen van de strategie in acties worden omgezet. Hierbij gaat het vooral om het specificeren wat voor soort acties het partnerschap wil ondersteunen, wie verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering, wanneer de acties moeten plaatsvinden etc.
7. Beschrijving van beheer- en toezichtregelingen van de strategie en de evaluatieregelingen
8. Financieel plan van de strategie

1.3. Processtappen in de tijd in het kort

- Lokale actiegroep samenstellen (december 2021)
- Gebiedsstrategie maken, deze wordt getoetst door de gemeente aan de voorwaarden van Kansen voor West (januari/maart 2022)
- Projecten uitvragen en selecteren (april/mei 2022)
- Projectgeld toekennen (mei 2022)
- Projectuitvoering ondersteunen
- Afronden en evalueren rond eind 2023

2. Mariahoeve/Marlot

2.1. Beschrijving van de wijk

'Mariahoeve en Marlot' (in het vervolg ook wel Mariahoeve/Marlot) is een wijk in het noorden van Den Haag en staat bekend als wederopbouwwijk. De wijk bestaat uit vier buurten:

- Burgen en Horsten
- Landen
- Kampen
- Marlot

De buurten verschillen nogal van elkaar. De aanleg van de drie eerste buurten is gestart in 1958. Marlot is ouder (1930 e.v) en is een van de buurten met de hoogste inkomens van de stad.

In onderstaande tabel met de gegevens van de gemeente en allecijfers.nl zijn Burgen en Horsten niet apart opgenomen. Horsten heeft echter een iets ander karakter dan Burgen, Landen en Kampen.

Aantal inwoners	Marlot	800										
	Burgen en Horsten	6.480										
	landen	5.200										
	Kampen	2.555										
			15.035									
	Mariahoeve	15.045										
Aantal huishoudens (adressen)	Marlot	413										
	Burgen en Horsten	4.504										
	Landen	3.383										
	Kampen	1.966										
			10.266									
	Mariahoeve	10.266										
		Marlot		Burgen en Horsten		Landen		Kampen		Mariahoeve totaal		DH
1. 0-15 jaar:		150	19%	905	14%	835	16%	380	15%	2270	15%	17%
2. 15-25 jaar:		110	14%	500	8%	450	9%	175	15%	1235	8%	12%
3. 25-45 jaar:		110	14%	1965	30%	1685	32%	890	7%	4655	31%	30%
4. 45-65 jaar:		245	30%	1555	24%	1215	23%	600	35%	3610	24%	26%
5. 65 jaar of ouder:		190	24%	1560	24%	1015	20%	515	23%	3280	22%	15%
		805		6485		5200		2560		15050		
Etniciteit		Marlot		Burgen en Horsten		Landen		Kampen		Mariahoeve totaal		DH
1.Autochtoon		475	59%	3060	47%	2200	42%	1150	45%	6885	46%	44%
2.Westerse migratie		230	29%	1340	21%	930	18%	540	21%	3045	20%	19%
3.Niet Westers		95	12%	2080	32%	2070	40%	865	34%	5115	34%	36%
	Marokko				6%		11%		7%	8%	8%	11%
	Antillen		2%		4%		6%		8%	6%	6%	5%
	Suriname				11%		12%		9%	11%	11%	15%
	Turkije				4%		5%		4%	4%	4%	14%

		800		6480		5200		2555		15045		
Koop/ huur		Marlot		Burgen en Horsten		Landen		Kampen		Mariahoeve totaal		DH
1.Koop			83%		38%		33%		35%	37%		43%
2.Sociale huur			0%		38%		52%		05%	43%		31%
3.Particuliere huur			14%		24%		14%		19%	19%		25%
Meergezins			38%		90%		91%		91%	88%		79%
Eengezins			62%		10%		9%		9%	12%		21%
Bouwjaar		Marlot		Burgen en Horsten		Landen		Kampen		Marlahoeve totaal		DH
	voor 2000		100%		93%		96%		98%	95		83%
	vanaf 2000		0%		7%		4%		2%	5		17%
Inkomen	Marlot	€ 57.000										
	Burgen en Horsten	€ 26.700										
	Landen	€ 23.800										
	Kampen	€ 23.800										
	Mariahoeve	€ 27.000										
	DH	€ 27.000										
Uitkering (ww/bijstand/wao/aow)	Marlot	29%										
	Burgen en Horsten	38%										
	Landen	39%										
	Kampen											
	Mariahoeve	38%										
	DH											
Opleidingsniveau		Marlot		Burgen en Horsten		Landen		Kampen		Mariahoeve totaal		DH
1.Laag		40	7%	1170	25%	1400	36%	490	26%	3080	28%	31%
2.Middelbaar		80	14%	1750	37%	1400	36%	760	40%	3990	36%	35%
3.Hoog		450	79%	1800	38%	1050	27%	660	35%	4000	36%	34%
		570		4720		3850		1910		11070		

2.2. Wat is er al voorhanden aan informatie over de wijk

- Wijkagenda
  - De drie hoofdthema's: prettig wonen, kansen voor iedereen, groen en schoon
- Wijkbudget Mariahoeve (Mariahoeve aan zet, <https://mariahoeveaanzet.denhaag.nl>). De plannen die hieruit komen, zijn gekoppeld aan de wijkagenda en zijn daarmee een poging tot realisatie van de

wijkagenda. Voor zover ze betrekking hebben op de energietransitie kan CLLD hier rekening mee houden.

- Opknappplan (Mariahoeve knapt op). Dit betreft de openbare ruimte, inclusief de omgeving van het winkelcentrum. Aangezien er ingrepen in de openbare ruimte plaats zullen vinden, kunnen projecten van CLLD hier mogelijk gebruik van maken of op aansluiten.
- Groene energiewijk/focuswijk. De gemeente heeft hier de regie en brengt verschillende partijen in de wijk bij elkaar. Bovendien biedt de gemeente aan VVE's Maatwerk Energie Advies aan. Een van de andere ontwikkelingen is dat er meer mogelijkheden lijken te komen voor kleinschalige energieopwekking. Dit laatste biedt kansen om de energietransitie dichterbij de bewoners te krijgen en sluit goed aan bij CLLD.
- Stadslab. De afgelopen twee jaar zijn twee energietafels georganiseerd. Er is overleg om te kijken of CLLD en Stadslab iets voor elkaar kunnen betekenen. Binnen Stadslab werken professionals met burgers, onderzoekers en ondernemers aan innovatieve lokale oplossingen voor hardnekkig problemen.

2.3. Wat zijn de thema's, zorgen, behoeftes, vragen die spelen

Aan de deelnemers aan de lokale actiegroep is gevraagd of zij ook willen aangeven welke thema's er spelen in hun wijk. Deze lijst is het resultaat.

- Groene wijk, ruim opgezet
- Veel VVE's, ook gemengde VVE's ('gemengd' wil zeggen dat in een appartementengebouw een combinatie van woningbouwcorporaties als particuliere eigenaren, als particuliere verhuurders eigenaar is van de appartementen)
- 43% sociale woningbouw
- Goede verbindingen OV
- Armoede onder bepaalde groepen, soms qua inkomen, soms omdat het geld vastzit in de stenen (verborgen armoede)
- Energiearmoede, bewoners kunnen soms hun energierekening niet meer betalen
- Taalachterstanden, laaggeletterd, of andere taal
- Veel bewoners hebben weinig binding met de wijk, vaak door omstandigheden in de wijk terecht gekomen, omdat je een woning nodig had
- Er is weinig te beleven in de wijk, weinig horeca
- Jongeren hebben weinig te doen in de wijk
- Geen centraal ontmoetingspunt in de wijk, het wijkcentrum vervult die functie maar ten dele, geen sociale gezellige functie, ligt ook niet centraal (Middin ligt meer centraal)
- Bewoners hebben het wel naar hun zin in de wijk, het is er prettig wonen, bewoners blijven over het algemeen en gaan alleen weg door omstandigheden (gezinsuitbreiding)
- Hoge doorstroom, maar soms met tegenzin (b.v. door gezinsuitbreiding)
- Expats (15%)
- Vergrijsde wijk (22%), meer dan gemiddeld in Den Haag

- Veel woningen zijn opgekocht door grote particuliere beleggers die particulier verhuren
- Veel verschillende gemeenschappen die intern wel binding met elkaar lijken te hebben maar niet met de wijk
- De kinderen/jongeren vormen een gemengde groep
- ...

2.4. Sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen

Vervolgens is apart gekeken welke sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen kleven aan de thema's genoemd door de bewoners en organisaties.

- Sterktes
  - Veel VVE's: grootschalig aanpak mogelijk
  - Verschillen in sociale samenstelling (opleiding, rijk/arm, ...), diversiteit
  - Mond op mond reclame gaat snel
  - Veel kennis in de wijk over de energietransitie en daarmee ondersteuning van bewoners mogelijk
  - Veel mensen met motivatie
  - Netwerk goed op orde
  - Veel ruimte in de wijk voor mogelijke infrastructuur zoals WKO's
  - Wijkwebsites beschikbaar voor communicatie
  - ...
- Zwaktes
  - Armoede: weinig geld om woningen te verduurzamen waarmee energiearmoede in stand blijft
  - Veel gemengde VVE's: besluitvorming kan moeizaam zijn door belangentegenstellingen
  - Zwakke besturen van VVE's die ook niet geïnteresseerd lijken in de energietransitie
  - Particuliere grootverhuurders: zijn niet geïnteresseerd in de energietransitie
  - Bewonersorganisatie valt uiteen
  - Hoge doorstroom: geen interesse in Energietransitie
  - Laaggeletterdheid
  - Weinig binding van bewoners met de wijk
  - ...
- Kansen
  - Vuurvlinder is een basisschool met een open houding naar de wijk, er komt nieuwbouw, kans voor milieuvriendelijk gebouw en mogelijk voorbeeld voor energietransitie
  - Veel woningen moeten gerenoveerd worden (ook sloop/nieuwbouw)
  - Duidelijke communicatie om onzekerheid te voorkomen, meertalig
  - Deel gebouwen is gedateerd, mogelijkheden voor isolatie

- Mogelijk werk voor jongeren in de Energietransitie
  - Veel VVE's en woningbouwcorporatiebezit scheidt mogelijkheid tot grootschalige aanpak
  - Woningbouwcorporaties kunnen meer samenwerken met VVE's
  - Er bestaat wetgeving waarmee huurders naar hun verhuurder kunnen stappen om voorstellen te doen voor het verduurzamen van de woning tegen een redelijke huurverhoging (art. 7:243 BW)
  - ...
- **Bedreigingen**
    - Verschillen in sociale samenstelling (opleiding, rijk/arm, ...), diversiteit. Grotere kloof tussen groepen. Strategieën voor huurders raken ondergesneeuwd bij strategieën voor eigenaren (mondiger).
    - Weinig vertrouwen bij bewoners richting gemeente
    - Energietransitiemoe
    - Angst voor toekomst (wanneer gaat het aardgas weg?)
    - Vergrijzing kan betekenen dat bewoners minder gemotiveerd zijn om hun woning te verduurzamen ('het zal mijn tijd wel duren')
    - VVE's met gemengd eigenaarschap, door verschillende belangen wordt sommige besluitvorming gehinderd
    - ...

3. Strategieën.

De lokale actiegroep heeft nagedacht over manieren om de energietransitie verder te helpen op basis van bovenstaande sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. We noemen dit hier strategieën.

Mogelijke doelgroepen van die 'strategieën':

- A. Woningbouwcorporaties
- B. Eigenaar-bewoners
- C. Huurders
- D. Laaggeletterden
- E. Expats
- F. Bedrijven/ondernemers
- G. Senioren
- H. Bewonerscommissies van huizenblokken (om te activeren), renovatiewoningen of nieuwbouw
- I. Mensen zonder internet/smartphone
- J. Eigenaren van utiliteitsgebouwen (kantoren, winkels, bedrijfspanden, scholen, ...)
- K. Grooteigenaren/investeerders/particuliere verhuurders

Wat helpt de bewoners van de wijk? Hieronder staan een aantal strategieën met daarbij mogelijke denkrichtingen. Dit als inspiratie voor mogelijke energieprojecten. Bij de strategieën is aangegeven of, en zo ja bij welk thema dit aansluit van de wijkagenda die in 2021 is vastgesteld (de thema's: prettig wonen, kansen voor iedereen, groen en schoon)

- 3.1. Mensen met elkaar in contact brengen rond de energietransitie (prettig wonen)
  - Via sleutelpersonen met een achterban
  - Bijeenkomsten organiseren in de wijk, duurzaamheidsfestival?
  - Een centraal punt in de wijk in ere herstellen?
  - Daarbij vooral ook beeldtaal gebruiken
  - Diversiteit: kans voor ondersteuning van mensen die minder weten door 'deskundigen' uit de wijk
  - ...
- 3.2. Woningbouwcorporaties betrekken (prettig wonen, kansen voor iedereen)
  - Gemeenteraad druk laten uitoefenen om corporaties in beweging te krijgen
    - O.a. om te komen tot samenwerking met VVE's in de omgeving of binnen gemengde VVE's
  - Energiearmoede tegengaan
  - Duurzame nieuwbouw
  - CV's inregelen bij jaarlijks onderhoud
  - ...
- 3.3. Onderwijs/jongeren betrekken (kansen voor iedereen)

- Leerlingen/jongeren, hebben duurzaam en cohesie bevorderend effect omdat zij op hun beurt weer hun ouders kunnen bereiken
  - ...
- 3.4. Subsidies/vergoedingen onder de aandacht brengen van eigenaren en huurders, voor het verduurzamen van de woningen, maar ook voor elektrische deelauto's (kansen voor iedereen, groen en schoon)
- 3.5. Voorlichting over de energietransitie (prettig wonen, kansen voor iedereen)
- Door de woningbouwcorporaties of de gemeente
  - Voor VVE's, individuele particuliere eigenaren, en beleggers
  - Energiecoaches opleiden
  - Bewustwording bestaande regelgeving verduurzamen huurwoningen
  - ...
- 3.6. Bewoners ervaring laten opdoen met duurzaam wonen (prettig wonen, kansen voor iedereen)
- Bijvoorbeeld via voorbeeldwoningen. De voordelen laten ervaren voor comfort en portemonnee
  - Sessie organiseren om bewoners kennis te laten maken met inductie koken
  - Isoleren van de woning
  - Energie opwekken (gezamenlijke of individueel)
  - ...
- 3.7. Ontzorgen (prettig wonen, kansen voor iedereen)
- Collectieve acties starten, pannen/hardware inductie
  - Subsidies aanvragen, evt. door de energiecoaches
  - Een loket b.v. bij servicepunt XL of een toekomstig centraal ontmoetingspunt in de wijk
  - ...
- 3.8. Wedstrijden/competities organiseren
- Welke woning bespaart het meest?
  - Scholenwedstrijd
  - ...
- 3.9. Werkgelegenheid stimuleren in de duurzaamheid (kansen voor iedereen)
- Opleidingen in techniek? TU Delft?
  - Buurtleerwerkplaats
  - ...

4. Wijkprojecten

De methode van CLLD is gericht op het uitvragen en laten ontwikkelen van wijkprojecten door bewoners en organisaties in de wijk. **Deze projecten moeten de energietransitie in de wijk dichterbij de bewoners brengen en/of bewoners helpen bij de energietransitie.**

De projecten kunnen bijvoorbeeld zijn geïnspireerd door de strategieën hierboven.

De projecten kunnen groot of klein zijn. De looptijd van de projecten is tot en met december 2023. Het maximaal beschikbare budget is € 140.000,- (incl. BTW) voor alle projecten tezamen.

5. Selectieprocedure voor het uitvragen van projecten.

Proces om te komen tot de projecten.

- Selectiecriteria formuleren (zie hieronder)
- Juridische entiteit opzetten of aanwijzen voor de LAG als doorgeefluik voor o.a. financiële afhandeling van bewonersprojecten. Hierbij wordt centrale administratieve ondersteuning beschikbaar gesteld vanuit de gemeente
- Projecten uitvragen (20 mei, als voorlopige startdatum)
  - Publiciteit/onder de aandacht brengen:
    - Advertentie in het wijkblad Haagse Hout
    - Netwerken mailen
    - Posters/flyers
    - Huis-aan-huis brief
    - Aanhaken bij al geplande wijkbijeenkomsten
    - Aanhaken bij communicatieplannen van de actieve organisaties in de wijk
    - Gebruik bestaande websites in de wijk
    - Sociale media

Kernboodschap: “Bedenk een project om jezelf en je burens te helpen bij de energietransitie, bijvoorbeeld bij het besparen van kosten”
--

- Wijkbijeenkomst organiseren (energiefestival) om het project onder de aandacht van de bewoners te brengen en op te roepen tot het indienen van projecten.
- Brainstormsessies organiseren tijdens het energiefestival om mensen die wel energie hebben om een project uit te voeren, maar (nog) geen goed idee hebben, te inspireren.
- Loket voor ondersteuning voor projectindieners inrichten. Georganiseerd door de LAG. Doel: laagdrempelig bewoners helpen met formuleren van het projectvoorstel, om zo kansrijk mogelijke projecten te ontvangen.

- Binnengekomen projecten toetsen aan de criteria of ze passend zijn. Dit gebeurt door de LAG en eventueel extra ingevlogen experts als dat nodig blijkt. Resultaat: long list van projecten die in principe aan de criteria voldoen.
- LAG neemt besluit over verdeling gelden over de passende projecten. Dit leidt tot de definitieve lijst.
- Ieder project moet een beargumenteerde toewijzing of afwijzing krijgen. Over de uitkomsten wordt niet gecorrespondeerd.
- Bij de start van een ingediend project vindt een gesprek plaats tussen de project-indiener en de LAG waarin afspraken over het project worden besproken en vastgelegd. Hierbij wordt met name ook aandacht besteed aan de manier van verantwoorden van resultaten van het project en de financiële afhandeling. Dit zijn dus afspraken tussen de LAG en de projectindieners. Het welzijnswerk (WijkZ) wordt gevraagd een rol te spelen om project-indieners te ondersteunen.
- Voorlopige planning:
  - Tussen 20 mei en 31 mei kunnen bewoners/ondernemers/organisaties hun ideeën alvast laten toetsen bij de LAG en om commentaar vragen. Dit helpt te voorkomen dat iemand heel veel tijd stopt in een plan waarvan bij voorbaat al duidelijk is dat het niet voldoet aan de criteria.
  - 7 juli is de deadline voor het indienen van projecten.
  - De uitslag wordt bekend gemaakt na de zomervakantie waarna direct met de projecten kan worden gestart.
-
- De gemeente betaalt voorschotten aan de juridische entiteit (b.v. het wijkberaad) die vervolgens door worden gesluisd naar de project-indieners op factuurbasis.
- Bij einde project een eindafrekening met verantwoording. De verantwoording bestaat uit:
  - Projectverslag met financieel overzicht
  - ...

Criteria en voorwaarden

Het is de bedoeling dat zo veel mogelijk wijkbewoners worden geactiveerd. Dat maakt dat in principe liefst meerdere projecten worden gefinancierd en het geld niet naar één project gaat. Tenzij dat project heel veel mensen activeert als een soort 'ei van Columbus'.

Voorbeelden van projecten

We willen voorbeelden geven aan bewoners om het project te laten leven, maar tegelijkertijd de creativiteit niet belemmeren. Bedenk dus vooral zelf wat de energietransitie in de wijk voor bewoners dichterbij brengt. Voor inspiratie: zie de denkrichtingen onder het kopje 'strategieën' hierboven.

Criteria waaraan aanvragen worden getoetst

1. Moet te maken hebben met de **energietransitie** (knock out criterium)
2. Moet op draagvlak bij de bewoners kunnen rekenen
3. Passend bij dit **bewonersplan** en de wijkagenda van de wijk, de vragen die leven in de wijk, de behoeftes van de wijk. Het moet een collectief nut dienen (dus niet slechts een privé-belang).
4. **Haalbaar** (budget/betaalbaar, termijn tot eind 2023, omvang/te organiseren/niet te complex, voldoende menskracht voor, capabele mensen, etc.)
5. **Effectief**, het moet ergens toe leiden
6. **Efficiënt**, niet te duur, waar voor je geld, ook in vergelijking tot concurrenten
7. **Duurzaam**/blijvend effect (voor de woningen, maar kan ook voor de bewoners/gedrag)
8. Extra punten krijgen projecten die nog **andere financieringsbronnen** hebben weten aan te boren

Voorwaarden voor aanvragen

- Naam project
- Korte beschrijving van het project, in begrijpelijke woorden
- Plan van aanpak, hoe ga je het aanpakken, wat is het beoogde eindresultaat, welke producten ga je opleveren, zowel kwalitatieve als kwantitatieve resultaten
- Begroting, waaraan wordt het geld besteed, onderverdeeld in type kosten die financierbaar zijn. Financierbaar:
  - Uren van projectleiders en uitvoerders, gangbaar tarief.
  - Inhuur experts
  - Andere kosten voor praktische uitvoering

We willen de financierbare kosten niet teveel beperken, wij kunnen niet voorzien wat voor zinvolle kosten er verder nog moeten worden gemaakt. Tegelijkertijd willen we efficiënt omgaan met het geld.

- Financiering, van wie krijg je het geld, ook nog andere financiers behalve CLLD?
- Planning, beoogde looptijd
- ...

6. Hoe gaan we de bewoners/ondernemers/partijen betrekken?

Communicatieplan in eenvoudige vorm

1. Doel: zoveel mogelijk projectvoorstellen uit de wijk trekken
2. Doelgroepen onderverdeeld in groepen waar misschien een specifiek communicatiemiddel voor moeten worden gebruikt:
  - a. Woningbouwcorporaties
  - b. Eigenaar-bewoners
  - c. Huurders
  - d. Laaggeletterden
  - e. Expats
  - f. Bedrijven/ondernemers
  - g. Senioren
  - h. Bewonerscommissies van woningcorporaties, renovatiewoningen of nieuwbouw
  - i. Mensen zonder internet/smartphone
3. Boodschap: “bedenk een project om jezelf en je burens te helpen bij de energietransitie en dien dat bij ons in”
4. Te nemen stappen
  - LAG vormen (reeds gedaan)
  - Bewonersplan ontwerpen en toetsen in de wijk tijdens een informatiebijeenkomst. Dit doen we door een advertentie in de Haagse Houtkrant te zetten, met verwijzing naar de beschikbare wijkwebsites waar dit bewonersplan op staat. Ook op de site van De Duurzame Stad. We nodigen mensen en organisaties uit om in april in de avond naar het Wijk- en dienstencentrum te komen (check op beschikbaarheid), als ze commentaar willen leveren. Van 19.00 – 21.00.
  - De LAG maakt een samenvatting van het plan voor de lezers die niet het hele plan wil doorlezen.
  - Bewonersplan aanpassen aan de hand van de verzamelde opmerkingen. Dit wordt getoetst bij Kansen voor West.

Na akkoord door Kansen voor West:

- Organiseren van wijkbijeenkomst (zie hierna) om informatie te geven over het project en op te roepen om projecten aan te leveren. Via een oproep in de Haagse Hout en via het netwerk.
- Wijkbijeenkomst organiseren
- Na de selectie van binnengekomen projecten regelmatig de wijk informeren over de voortgang.
- ...

7. Financiën

Voor de projecten is € 140.000,- beschikbaar (inclusief BTW). De overige kosten waar rekening mee wordt gehouden voor het organiseren van CLLD:

- Financiering wijkbijeenkomst: € 4.000

- Organiseren wijkbijeenkomst op een doordeweekse avond (duurzaamheidsmarkt/energietransitiemarkt) voor 200 personen, om projecten te werven, in april/mei (inloopbijeenkomst, 18.00 – 21.00, met soep en broodjes, informatiemateriaal, gezellig aankleden). Informatiethema's:
  - Wat is de energietransitie
  - Wat is de gemeente al van plan, presentatie van Nienke?
  - Wat kan de energietransitie voor onze wijk betekenen
  - Projecten indienen, wie, wanneer, hoe
  - Subsidiemogelijkheden
  - Spullen voor kinderen om ze kennis te laten maken met de energietransitie, windmolentjes, elektrische autootjes
  - Brainstormtafel om bewoners te helpen met het formuleren van projecten (vraag en aanbod koppelen); bord met post-its
  - Uitdaging
- Locatie: diamantcollege? Wijk- en dienstencentrum? (nog te bepalen)
- Datum: 20 mei (voorkeur)
- Partijen op de markt
  - Hou van je Huis
  - Duurzaam Den Haag (inductiekoken)
  - Producten (Siemens, Aegon, etc.)
  - Marktkramen met presentaties van partijen, o.a. coöperatie 25, Groene Smaragd, etc.
  - ... anderen (nader te bepalen)
- Voorlichtingsmateriaal: € 2.000
- LAG-kosten (locatie, koffie/thee, ...) b.v. eens per 2 maanden, waarbij ook de projectindieners regelmatig aanschuiven: € 500
- Begeleiding LAG: PM

8. Evaluatie van CLLD

Begin 2024 als de projecten zijn afgerond, evalueren we het hele proces. Betrokken partijen:

- LAG
- Projectindieners
- Gemeente
- Kansen voor West

De evaluatie heeft betrekking op de drie fasen van het project: ontwikkeling LAG en gebiedsstrategie, werven van projecten en de uitvoering van de projecten.